



*Eminescu*

*Poeți de pe vremea  
lui Eminescu*

.



ANTOLOGIE DE

EUGEN  
LUNGU

CARTIER

*Poeți de pe vremea lui Eminescu* e un volum nu doar cu „un rol strict popularizator”, așa cum, cu excesivă modestie, îl prezintă realizatorul său, ci și unul recuperator, la cotele cercetării literare și, mai cu seamă, ale mentalității care trece de la o fază hagiografică și sentimental-imitativă la una a maturității critice depline, extrem de importantă întru devenirea spiritului cultural în urgisita Basarabie.”

(GHEORGHE GRIGURCU, *Contemporani cu Eminescu*, în *România literară*,  
24 martie – 4 aprilie 2000)

**EUGEN SIMION:** „Să recitim aceste versuri din altă perspectivă. Aceea pe care am folosit-o și în analiza acestei dimineți a poeziei românești care, pe parcursul a două generații, străbate drumul de la Anacreon la roman-tismul mesianic. O fază aurorală care, iată, acum, pe la 1870, intrase deja în amurgul ei. Încerc, dar, printr-o lectură nouă să fac inventarul acestui univers poetic bîntuit de fantasme de tot felul, la 1870, ca și la 1850. Mă folosesc de antologia remarcabilă pe care a întocmit-o Eugen Lungu – *Poeți de pe vremea lui Eminescu* – pentru a înfățișa acest univers imaginar ce trezise ironia nemiloasă, dar dreaptă a lui Maiorescu.”

(EUGEN SIMION, *Dimineața poezilor*, ediția a V-a, postfață de Alex Goldiș,  
Editura Univers Enciclopedic Gold, 2014, p. 451-452)

## Cuprins

Despre autorul ediției .....	7
La o nouă ediție .....	8
<b>ANTON NAUM (1829-1917)</b> .....	25
Ideal.....	28
Elegie.....	32
<b>VASILE POGOR (1833-1906)</b> .....	37
[Vezi... grădina părăsită de a oamenilor artă] .....	38
<i>Magnitudo parvi</i> .....	40
Pastel de marcheza .....	43
Sonet.....	45
La o jună greacă.....	46
<b>IOAN IANOV (1834-1903)</b> .....	49
O sută lei pe lună.....	50
<b>NICOLAE NICOLEANU (1835-1871)</b> .....	55
Dedicațiune.....	62
Sonet.....	63
O iluziune pierdută.....	64
O victimă .....	70
Suvenirul unei întâlniri .....	73
Bogăția.....	76
Adevărații aleși.....	77
Secreta mea durere... ..	81
În carnaval .....	82
Dor și jale.....	85
Urăsc.....	87

NICOLAI SKELITTI (1837-1872) .....	89
Treceți ca visul.....	92
Mă duc, te las.....	93
Lui Faust.....	94
Dedicațiune.....	96
Cînd se-nalță luna-n ceruri .....	98
Dedicațiune lui Ossian .....	99
Dedicațiune.....	101
Dedicațiune lui Werther .....	103
NICOLAE GANE (1838-1916) .....	105
Primăvara.....	108
DIMITRIE PETRINO (1838-1878).....	111
Menirea cîntecelor .....	130
Din „Visul poetului” .....	133
Rujnița.....	135
Teatrul .....	138
Barcarola .....	142
Cîntece de dor .....	144
Întoarcerea în țară .....	154
Adio .....	158
30 iunie 1868.....	160
Umbrei mult iubitei mele soții.....	161
Mormîntul ei.....	162
Casa galbenă .....	164
Mihalcea .....	167
Lumea și eu .....	169
Și tu ai fost... ..	170
În munți.....	172

<i>Alte cîntece de dor.....</i>	175
Luna se uita la mine... ..	175
C-un plîns amar venit în lume.....	176
Între mine și-ntre tine... ..	177
Blestemul .....	178
Răsunete .....	180
Cugetări nocturne .....	181
La Dumnezeu.....	182
Două umbre-ntr-un mormînt.....	184
THEODOR ȘERBĂNESCU (1839-1901) .....	187
Sonet.....	193
La Danubiu .....	194
Basarabia.....	197
<i>Dura Lex</i> .....	201
<i>Noctu</i> .....	205
Între viață și vis .....	208
Lui Titu Maiorescu.....	213
Cruciulița.....	217
În capelă.....	220
Ochii tăi.....	222
Un sărutat .....	223
Dor de dus .....	224
Doruri.....	225
Adio.....	233
Alintei.....	234
Reminiscență.....	235
Umbra.....	237
Un strigăt.....	238

Zimbiri și lacrimi .....	239
Poet și epicuriani .....	242
Luna singură în spațiu .....	244
La o roză .....	245
Magdalena .....	246
Ca ieri și azi .....	248
Pe mare .....	250
<b>SAMSON BODNĂRESCU (1840-1902)</b> .....	253
<i>Dorinți</i> .....	259
Nicăire mîngîiere .....	259
Calea sigură .....	260
Odihna din urmă .....	261
<i>De la cîmp</i> .....	262
Cătră spic .....	262
De ce crește durerea .....	263
O blîndușă .....	264
Șăgi cîmpenești .....	265
Iarna .....	269
<i>De la mare</i> .....	270
Haide, dragă .....	270
Infinitul .....	272
Amintiri de pe insula Rügen .....	273
<i>Poezii didactice</i> .....	275
Ce poate fi va fi .....	275
Ei .....	279
Ahasveros în veacul nostru .....	282
Dedicație .....	287
Moartea cersătorului .....	289
Epigrame .....	294
<i>Alte poezii</i> .....	296
Lui Mihai, de casă nouă .....	296

<b>MIHAI DE BONACCHI (1842-1898)</b> .....	301
[Am văzut în visul nopții] .....	302
Cetatea „Neamțului” .....	303
Un călător s-oprește-n drum .....	307
Am privit ochi-ți albaștri .....	309
Unei gure rele .....	310
Sonet .....	311
<b>IACOB NEGRUZZI (1842-1932)</b> .....	313
<i>Poezii lirice</i> .....	322
Două viețe .....	322
La pîrâu .....	324
Răspuns .....	325
Aur și argint .....	326
Proză și poezie .....	327
Întoarcerea .....	329
Tablou .....	331
Unei femei .....	332
Sonet .....	333
Idei și maxime .....	334
<i>Balade</i> .....	340
Kaher .....	340
Mervan .....	342
<i>Satire</i> .....	346
Luxița .....	346
<i>Epistole</i> .....	355
Cătră Alecsandri .....	355
<b>IOAN POP-FLORENTIN (1843-1936)</b> .....	361
<i>Ștefaniada</i> .....	364
I. Chemare .....	364
II. Răsărit de soare .....	365

ȘTEFAN VÂRGOLICI (1843-1897) .....	369
La un luceafăr .....	370
MIHAIL D. CORNEA (1844-1901) .....	373
O lacrimă .....	374
Din depărtare .....	376
Desperarea .....	380
Plecarea .....	382
Cătră autorul idilei .....	384
NICOLAE BELDICEANU (1844-1896) .....	387
Apusul soarelui .....	393
Țarina .....	395
Sara lui Sf. Vasile .....	396
Moșii .....	398
În vie .....	399
Pîrăul .....	400
Florica .....	402
Armindenul .....	403
Stativile .....	405
Cătră soare .....	407
Amurgul veacului .....	411
MIRON POMPILIU (1848-1897) .....	419
Românca și pandurul .....	424
Dorul României .....	426
Mihai .....	429
Românca de la Criș .....	431
Oltul .....	434
Casa din vale .....	437
Un cîntec .....	438
Dor de mamă .....	439
Despărțirea noastră .....	440

Mama cea oarbă .....	441
Un vis de iarnă .....	442
Plopii .....	444
Glasuri de toamnă .....	446
Blestem .....	452
Gînduri triste .....	453
Locul nașterii .....	455
Rîndunelele .....	457
Dus pe-a tinereței valuri .....	458
Tablouri .....	460
Ultimul dor .....	462
Valea Biinșului .....	464
DUMITRU C. OLLĂNESCU-ASCANIO (1849-1908) .....	467
Stejarul .....	474
Elegie .....	476
Toamna .....	478
Ginta latină .....	481
Basm japonez .....	489
Noapte de Crăciun .....	492
Satira I .....	495
VERONICA MICLE (1850-1889) .....	501
Frumoasă, sfîntă poezie .....	510
Să știi că oriunde .....	511
Cînd îmi plec .....	512
De-ai ști .....	513
Lumea mare .....	514
Fugi .....	515
Pe-al meu gînd .....	516
Moarte, fugi .....	517
Pe ceruri .....	518

Și pulbere, țărână.....	519
Că mi-ar zdrobi suspinul.....	521
De dorul tău.....	522
Nu plînge.....	523
Luminează-n ceruri luna.....	524
La portretul unui poet.....	525
Și cum s-a stins.....	526
Și te urăsc.....	527
Să pot întinde mîna.....	528
S-a pus vâlul.....	529
Aș vrea să viu.....	530
De-aș putea.....	531
Că astăzi.....	532
Lîngă leagăn.....	533
Lac-ogîndă.....	534
De ce în sufletul meu.....	535
Aubade.....	536
Lui X.....	537
La un portret.....	538
<b>MATILDA CUGLER-PONI (1851-1931) .....</b>	<b>541</b>
Ultima dorință .....	545
Călătorul.....	546
Durerea.....	548
Răchita.....	549
Nu-mi place.....	550
Crezul.....	551
Prea tîrziu.....	552
Întîi mai.....	553
Sfat .....	554

La statua lui Alecsandri .....	555
Messina.....	556
Țăranii în oraș.....	557
Iarna .....	559
<b>IOAN S. NENIȚESCU (1854-1901) .....</b>	<b>561</b>
Țara mea .....	564
Pui de lei.....	566
Păstorul de la munte.....	567
Pe valea cea bogată .....	570
O zi de Paști.....	571
<b>NICOLAE VOLENTI (1857-1910) .....</b>	<b>575</b>
Pastel de mare.....	577
În neantul.....	578
În lumea asta trece... ..	579
Apusul soarelui.....	580
Culesul de vie.....	581
Farniente.....	583
Plăcerile vieții cîmpenești .....	585
Zadarnic.....	587
Adnotări.....	589
Selecțiuni critice .....	603



## ANTON NAUM

(1829-1917)

Jacob Negruzzi scria despre A. NAUM că e „vecinic tânăr”, ceea ce în limbajul șicanator al junimiștilor putea să însemne și altceva: poetul era cel mai în vîrstă membru al societății ieșene (se născuse la 17 ianuarie 1829; era „fiul unui mic bacal și arendaș din Iași”). Biografia acestui „vecinic tânăr” era, de fapt, a unui „vecinic întîrziat”, lucru explicabil de altfel dacă spunem că a crescut în „mahalaua Calicimei”, vizavi de casele lui C. Negruzzi, că a rămas foarte repede fără părinți, iar averea i-a fost foarte iute irosită de epi-tropi. De aceea abia la 31 de ani absolvă Facultatea de Litere de la Collège de France, Paris (unde, se zice, a studiat un timp-record: 9 ani!), abia la 41 de ani debuta în literatură; în 1872, „după multă stînjnire, cugetare și codire” venea la „Junimea”, care pînă la acea dată îi era chiar antipatică, ceea ce nu-l împiedică mai tîrziu să devină unul din cei mai fervenți susținători ai societății; abia la 54 de ani se căsătorește cu o fată aproape cu treizeci de ani mai tînără decît el, la 64 devenea academician, la 68 – profesor universitar...

În genere, acest lung și zigzagat „curriculum vitae” ar putea fi considerat al unui ghinionist cînd citim de cîte ori era numit și destituit din posturile pe care le cîștiga și le pierdea după cum se întorcea vîntul politic: în 1865 este numit profesor (director de internat) la Liceul Central din Iași, e avansat revizor școlar (era o funcție prin care trecuseră mai mulți junimiști, inclu-

siv Eminescu) în 1868, în 1870 e scos din lucru, în 1871 e din nou numit în alt județ ș.a.m.d. De câteva ori asaltase academia, pînă cînd, prin eforturile confrăților junimiști, s-a văzut academician. Aceste reculuri îl aruncau în cea mai neagră disperare, ca în situația relatată de cronicarul „Junimii” Iacob Negruzzi, situație ce putea să involueze subit într-o tragedie sau să se întoarcă spre un fericit final de vodevil: „Stînd singur ca un cuc la via sa de la Copou, el devenise cu timpul așa de melancolic, încît ideea sinuciderii i se prezentă ca unica scăpare de tristețea și urîtul de care se simțea cuprins. Într-o zi el destăinuie aceasta lui Grigore Buicliu [1840-1912, junimist, traducător – n.n.], cu care totdeauna a fost foarte prieten, mărturisind însă pe de altă parte că i se propune o înșurătoare și adăugînd că el se pleacă mai mult spre înția măsură. La aceasta Buicliu i-a răspuns cu multă logică și dreptate: «Cearcă întii cu căsătoria, și dacă nici aceasta nu-ți înseninează sufletul, combinația cealaltă tot rămîne posibilă, căci nu ți-o poate lua nimeni». A cercat. I-a plăcut. A avut și copii, la o etate cînd alții sînt deja bunici. Murea la 28 august 1917 la o vîrstă respectabilă, fiind înmormîntat în cimitirul din satul Gîndești, Neamț.”

„Pudicul Naum” era una din cele mai vehiculate porecle la „Junimea” și i-o „lipise”, se pare, corosivul V. Pogor, cu aluzie la faptul că „fiul bacalului” nu agrea și nu suporta replica și gluma licențioasă. Dacă punem alături și caracteristica succintă a lui Maiorescu – „rafinatul Naum” –, și aprecierea lui I. Negruzzi: „Ca direcție literară, Naum e poate ultimul reprezentant al clasicismului pur. Din autorii clasici, greci, latini și francezi, nu-l poți scoate... Cu Horațiu se scoală, cu Virgiliu petrece ziua, cu Boileau și André Chenier se culcă”, cît și aversiunea pentru „realismul hidos”, atunci ne sînt clare predilecțiile și orientările lui literare. Tradusese pe clasicistul francez Boileau, făcîndu-și un program estetic neschimbat pentru toată viața. Spre deosebire de alți junimiști, orientați spre cultura germană, fostul student-

veteran de la Collège de France rămînea fidel idolilor tinereții, dînd și frumoase tîlmăciri din La Fontaine, Lamartine, Musset, Hugo, Gautier ș.a.

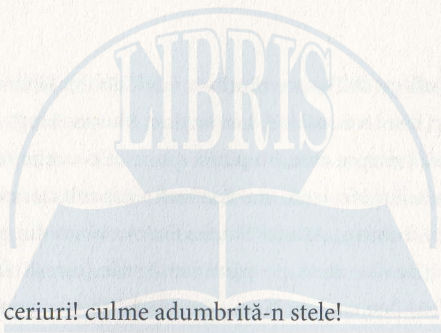
Poezia sa *Ideal*, despre care am putea spune că e o reluare la scară mică a poemului eminescian *Memento mori!*, relevă acest cult clasicist pentru armonie, perfecțiune, frumos: „Atunci Binele, Frumosul ies din pulberea antică,/ Adevărul, Înfrățirea se arată pe pămînt;/ Artele, cerești fecioare, mîndru fruntea lor ridică,/ Ieu cununa Nemurirei și sărbătoresc vestmînt!” În *Elegie* glorifică rațiunea și forța ei călăuzitoare, se lasă încîntat de perspectiva unui rol civilizator al artei: „Și răscolind din veacuri legende plebeie/ Din spuse îngăimate să faci o epopee./ Să te cetească lumea cu glasul înălțat,/ Poet cu nimb de aur, profet și împărat!” Poezia se încheie însă cu mahna mironcostinească din *Viața lumii*: „Dar în curînd o milă duioasă mă cuprinde,/ Cînd văd că toți aceia... puternici pe pămînt,/ Toți, toți pînă la unul, zac astăzi în mormînt!” Arta, poezia ar trebui să deslușească întrebările fundamentale ale omului: „Despre-a sufletului soartă, despre-a omului menire,/ Ce sîntem și unde mergem?... Și de unde noi venim?/ Astă jalnică țărînă pentru ce o lustruim?” Anton Naum înțelegea să răspundă la ele de pe peluza cu propileele dărîmate ale clasicismului în care continua să creadă cu suavă pietate.

În 1876 îi apărea la Iași un vast poem *Aegri somnia*, „o varietate de *Memento mori!*, dar la chipul parnasian” (G. Călinescu). Tot la Iași, în 1890, îi apărea un volum de *Versuri 1878-90* în care își aduna opera poetică.

Elaborată mai tîrziu (apărînd un volum la Soccec, 1903), *Povestea Vulpei* are drept model *Reinecke Fuchs* de Goethe. Personajele – Jigoreanu (Vulpea), ursul Brunius ș.a. –, reprezintă alegoric diverși potențați ai vremii, intriga literară copiind-o pe cea a luptelor politice dintre liberali și conservatori. Lectură insurmontabilă azi, de aceea am inclus în antologie doar un scurt fragment.



## Ideal



Ideal ascuns în ceriuri! culme adumbrită-n stele!  
Rug ce-ai ars în al meu suflet ca tămâia pe altar!  
Flacăra nemistuită, visul lacrimilor mele!  
Printre veacurile stinse eu te caut cu amar!

Te-am zărit pe înălțimea creștelor învăpăiate,  
Printre sferele aprinse ce în spațiu se rotesc,  
Meteor purtat de vânturi peste lumi neapropiate.  
Unde zboară și domnește geniul dumnezeiesc!

Ca un vultur ce înfruntă marea soarelui lumină,  
Tu, de pământeașca vale te ascunzi, te depărtezi  
După raza ta pierdută plînge omul și suspină,  
De atingerea profană vecinic te înlătorezi.

Rareori, silit de mîna nevăzută, generoasă  
A creațiunii sfinte, din lăcașul său de foc,  
Heruvim cu ochi de fulger, spargi țăriile lucioase,  
Pe-a ei temelii planeta se cutremură din loc.

Atunci salt, tresar în spațiu și spre tine se avîntă  
Visurile omenirii cu speranțe ce-am avut

Imnul nașterii răsună, universu-ntreg îl cîntă;  
Valea plîngerilor noastre într-un rai s-a prefăcut.

Atunci Binele, Frumosul ies din pulberea antică,  
Adevărul, Înfrățirea se arată pe pămînt;  
Artele, cerești fecioare, mîndru fruntea lor ridică,  
Ieu cununa Nemuririi și sărbătoresc vestmînt!

Atunci pe-nverzite țărături dulce freamăt se aude,  
Harpele eoliane printre sălcii se îngîn;  
Un poet se naște-n lume, martor vitejiei crude,  
Căruia și pînă astăzi toți poeții se închin.

Atunci danțul de naiade la fîntîni și la izvoare  
Șoaptele de veselie, murmură prin crengi duios;  
Luna duce danțul tainic la a Cipridei altare  
Iar prin peșterele negre cîntă faunii voios.

Atunci templurile sacre ies la Delfi, la Atena,  
Propileele se-nalță cu o daltă de oțel,  
Iar pe unde legănată vine Anadiomena,  
Splendidă o iau din spume Fidias și Praxitel.

Apoi fugi... dispari prin crînguri... ca fantasmale ușoare,  
Iar Tăcerea și Urîtul pe pămînt se-nțelenesc;  
Plînge, văduvă de tine, omenirea-n așteptare,  
Secoli mulți, fără de nume în noian se adîncesc.

→

Cînd deodată... o lumină falnică, nepieritoare,  
Pe-ale Italiei țărături națiile a orbit;  
Ca pe Pnyx răsuna aice rostrele cuvîntătoare,  
Pîn' la ceriuri Capitolul pe pămînt a strălucit.

Legioanele se mișcă, fără număr, neînvinse,  
De a lebedei accente Mantua a răsunit;  
Filfiie biruitoare Acvila pe vînt întinsă,  
Pe-a lor tronuri depărtate regii s-au cutremurat!

De trei ori aceste țărături întreita-ți maiestate,  
Cu-a ei focuri luminează fericitul orizon,  
Tibrul, Quadalguivirul, Galiile-mbelșugate  
Mîndră te arăți, superbă, în superba Albion.

Pe ale Rinului unde, ape line și albastre  
Să-nalț stîncele-mpletite, monumente colosale;  
Și pe-a îngerilor aripi aspirațiile noastre  
Zbor spre ceriuri cu speranța de pe-nalte catedrale.

Din pădurile antice, înțeleapta cugetare,  
Și omericele glasuri și divine simfonii,  
Cu-a Creațiunii vuiet într-o mîndră frămîntare  
Duce omeneasca minte printre-a lumii armonii.

A Filozofiei geniu, frunte pacinică, adîncă  
Cu gîndirea neînvinșă, mare-a spiritului său,  
Prăbușește Tirania din puternica sa stîncă;  
Ea pe Joe-nlănțuiește, dezlegînd pe Prometeu.

Un om cu-ntreite zale și cu pieptul de aramă  
Și decît Neptun mai mare cu mărețul său trident,  
Spintecă oceanul falnic ce la luntrea sa se-nhamă  
Și din fundurile lumii el aruncă-un continent!

Fii aleși ai cugetării, oaspeți generoși pe lume!  
Ei popoarele-nvrăjbite într-un gînd le întrunesc;  
La a Gloriei altare înscriind mărețe nume,  
Veacurile totdeauna îi salută și-i iubesc.

Iar noi... ce hrănim în taină timidele aspirații,  
Ideal măreț și falnic, lăcrimînd în calea ta;  
Noi veniții de pe urmă printre tinerile nații,  
La ospățul nemuririi cînd ne vei încorona?

Cînd... din focul tău cel sacru, din făclia maiestooasă,  
Demnă de a tale daruri, demnă de a ta iubire,  
Printre-a ei surori mărețe, fiica formei sfiicioasă,  
Va primi pe a sa frunte raza ta de strălucire?

Ideal ascuns în ceriuri, din mănunchiul tău de aur,  
Las-o jergie să pice pe al patriei altar!  
Nu lăsa făr' de cunună, făr' de ramura de laur,  
Generațiile noastre să te cate în zădar!



## Elegie

### I

Da, negreșit, e lucru și mult dorit, și mare,  
Să fii în lume singur un om în admirare;  
Și prin tăria minții, prin geniul gândirei  
Să ai asigurată speranța nemirirei!  
Pe răi să-i sfarmi cu totul, să sprijini pe cei buni,  
A patriei jignite afronturi să răzbuni,  
Să curățești de monștri cu brațul înarmat  
Și de tiranii lacomi pământul uzurpat!  
Să fii atotputernic! La glasul tău ce tună  
Cum s-au plecat în codri stejarii de furtună,  
Sau cum se încovoiaie, plâpînd și umilit,  
La crivățul de toamnă, rogozul aurit,  
Așa să ți se-nchine a națiilor turmă;  
Și de-i vei zice: „pleacă”, să plece pe-a ta urmă;  
Și oarbă să urmeze... să treacă văi și munți,  
Pe fluvii, pe oceanuri, pe mări să-ntindă punți,  
Și tot să te urmeze... pe umeri să te poarte,  
Să sufere ger, foame, căldură, sete, moarte;  
Să zici, și să se facă la mare glasul tău,  
Cum într-o zi vestită făcut-a Dumnezeu.

Un singur tron să fie-al tău – pe stîlpi de lei,  
Din regi, arhonți i consuli să faci supușii tăi,  
Și soarele pe ceriuri tot în a ta domnie  
S-aprindă și să-și stingă măreața sa făclie!

### II

Da, negreșit e lucru și mare și-nsemnat  
Să fii în lume singur un om predestinat  
A ta înțelepciune în secolii să rămîie;  
Pe tron să te admire reginele să vie!  
Popoarele robite la viață să le duci,  
Din stînci să scoți izvoare și marea s-o usuci;  
Și după sfatul tainic al graiului din nori  
Cu tablele credinței din munți să te cobori  
La lumea ce te-așteaptă... și cum te-i arăta,  
Vițelul ei de aur să cadă-n fața ta!  
La semnul mînei tale, din cărțile vestite  
Să faci să ni vorbească Sibilele-mpietrite,  
Și răscolind din veacuri legendele plebeie  
Din spuse îngăimate să faci o epopee.  
Să te cetească lumea cu glasul-i înălțat,  
Poet cu nimb de aur, profet și împărat!

→